

Orientace

„ Svět má dnes společný krevní oběh
Se spisovatelkou Ljudmilou Ulickou o neštěstí jménem
Putin či o propadu ruské střední třídy

„ ROZHOVOR
strany 24 a 25

SOBOTA 27. ÚNORA A NEDĚLE 28. ÚNORA 2016

LIDOVÉ NOVINY

KRESBA LELA GEISLEROVÁ

Příběh opravdového estébáka

Dosud žijící Ladislav Mácha, který v únoru 1950 ve Valdicích umlátil faráře Toufara, svého činu nelituje

Můžete ho potkat na ulici, na chodbě u lékaře nebo v obchodním centru v Praze 6. Nasupený, příkrý, protivný. **Dvaadevadesát let** byste tomuto energickému důchodci nehádali. Důchodci s básnickým jménem. Mácha. Ladislav Mácha. Válečný odbojář a bývalý příslušník StB. Spoluvrah číhoštského faráře Josefa Toufara.

MILOŠ DOLEŽAL
básník a redaktor ČRo

Zločin na faráři Toufarovi se s Máchou táhne od 50. let, pronásleduje ho a on mu nemůže uniknout. Na žádost o rozhovor dnes nereaguje, ale před pár lety byl sdílný. A také v archivech je možné narazit na Máchovy nejrůznější stopy a sestavit z nich jeho portrét.

V kmenovém listu pracovníka ministerstva vnitra Ladislava Máchy z roku 1950 stojí tento základní popis:

Vlasy: světle kaštanové
Vousy: světle kaštanový knírek
Oči: modré
Brada: hranatá s důlkem

Osobní záliby mimo službu: soukromé studium a četba

Zvláštní znamení: Na levé noze jizva po zranění, při přestřelce 9. V. 45 raněn.

V kádrovém posudku z roku 1969 stojí lakonicky: „Mácha Ladislav, nar. 19. 6. 1923 ve Višňové, okr. Příbram, národnosti české, ženatý, člen KSČ od 1. 6. 1945, v bezpečnosti od 10. 7. 1945. V průběhu služby byl hodnocen jako iniciativní, pracovitý, průbojný pracovník.“

K nejranějším mládí a dospívání se průbojný Mácha nikdy podrobně nerozepsal. Z jeho různých kádrových materiálů, výpovědí a vyjádření je však možné sestavit malé curriculum vitae. Pochází ze šestičlenné rodiny, otec Josef byl manipulátem na pile, dřevařem a později lesním hajným. Svoje mládí Mácha strávil mezi dřevaři a v přírodě. Obecnou školu navštěvoval ve Višňové, měšťanskou v Příbrami (1935–1937) a Odbornou školu průmyslovou pokračovací v Praze (1937–1939). „Po vyučení jsem zůstal nadále u firmy JAS Praha jako automechanik a podmínek 1 Kčs na hodinu. Protože nebylo možné se za těchto podmínek uživit, provedl jsem tehdy s ostatními spoludělníky akci proti tomuto vyřídlovacímu systému a podařilo se nám docílit zvýšení mezd o 50 až 100 procent.“

Mácha byl pokřtěn v římskokatolickém kostele sv. Kateřiny ve Višňové 24. července 1924. Jako malý kluk ministroval a chodil na poutě na Svatou Horu. „Z církve jsem vystoupil v roce 1946.“

V roce 1947 Mácha v čestném prohlášení podrobněji rekapituluje svoji odbo-

V katolické církvi byl Mácha pokřtěn v kostele sv. Kateřiny ve Višňové 24. července 1924.

Jako malý kluk ministroval a chodil na poutě na Svatou Horu.

jářskou činnost za války: „Na podzim 1941 jsem byl totálně nasazen do továrny Aero a tam byl počátkem roku 1943 totálně nasazen Josef Pomr a Štěpán Borák a založili jsme ilegální skupinu PIUS, kde jsem pracoval propagačně. V lednu 1943 jsem prostřednictvím Karla Marka navázal spojení s partyzánskou skupinou Srp a kladivo v Příbrami. Během schůzky jsem byl požádán, abych zprostředkoval spojení s Prahou – ÚV KSČ. Od té chvíle jsem vykonával funkci kurýra mezi partyzány a Prahou, až do zatčení skupiny Srp a kladivo. Poté jsem likvidoval všechny písemný materiál a krátké vlny v rodinách zatčených. Až do svého zatčení jsem se skrýval v Praze a v lesích na Příbramsku. 13. února 1944 jsem byl v Praze dopaden a uvězněn na Pankráci. Po pětíměsíčním vyslyšení jsem byl převezen do Terezína, Drážďan, Frankfurtu, Štětína, Golnova, Toruně, Po-

znaně, Breslau a opět do Drážďan, kde jsem byl v lednu 1945 odsouzen. Navržen mi byl trest smrti, který byl později zmírněn na osm a půl roku.“

Mácha se také podrobně rozepisuje o svém útěku z Drážďan a následném navázání na ruské zpravodajce: „13. února 1945 jsem při bombardování uprchl a přítom zneškodnil jednoho ze svých strážců, který hlídal u vchodu. Dne 15. února jsem byl opět zatčen ve Freitalu a uvězněn v tamější škole, dali mi železa a přitom zneškodnil jednoho ze svých strážců, který hlídal u vchodu. Dne 15. února jsem byl opět zatčen ve Freitalu a uvězněn v tamější škole, dali mi železa a přitom zneškodnil jednoho ze svých strážců, který hlídal u vchodu. Dne 15. února jsem byl opět zatčen ve Freitalu a uvězněn v tamější škole, dali mi železa a přitom zneškodnil jednoho ze svých strážců, který hlídal u vchodu. Dne 15. února jsem byl opět zatčen ve Freitalu a uvězněn v tamější škole, dali mi železa a přitom zneškodnil jednoho ze svých strážců, který hlídal u vchodu.“

Muž majora Schramma

Za svoji odbojovou činnost je třiatřicetiletý Mácha vyznamenán Válečným křížem 1939, který je mu udělen při přehlídce partyzánských bojovníků v Praze. Cesta do řad SNB je tedy otevřena. Zvlášť když v Příbrami v pravou chvíli potkáva důležitý muž: „Při likvidaci partyzánských jednotek v brdských lesích jsem pře-

šel na přání soudruha majora Schramma z ÚV KSČ k Sboru národní bezpečnosti. Byl jsem zařazen jako osvětář v rámci oblastního velitelství SNB v Benešově, poté v Berouně a chtěl bych se věnovat zpravodajské službě.“ V listopadu 1945 nastupuje Mácha jako osvětář neboli politruk do výcvikového střediska Zbiroh, kde také skládá služební přísahu: „Přisahám při všem, co jest mi svato, a v plné shodě se svým svědomím a přesvědčením, že budu vždy věren a oddán Československé republice, jejímu presidentovi a vládě.“

Mladý, ambiciózní a fyzicky dobře vybavený příslušník SNB pendluje mezi kurzy a doškolováním. Žádá umístění na stanici někam blíž k domovu, jenže zasáhne jeho ochránce major Schramm. Mácha přechází do Mladé Boleslavi, kde se stává referentem Zemského odboru bezpečnosti a od 1. ledna 1948 příslušníkem OV StB. V únoru 1948 aktivně připravuje v Nymburce komunistický převrat.

Jenže v dubnu 1948 se Mácha musí stěhovat zpátky do Prahy. Hlavním důvodem je jeho služební horlivost a v důsledku toho „profláknutí“ právě při nymburské akci. Po zatčení devatenácti členů Rotary klubu v Nymburce, z nichž někteří byli členy KSČ či jejími příznivci, se dostal jako orgán StB do značné kritiky veřejných činitelů. Ti si na Máchův postup stěžovali na krajském sekretariátu KSČ.

Na ministerstvu vnitra je Mácha nejdříve zařazen na „referát lidovců“, aby se po čase ujal vedení 2. oddělení, do jehož kompetence spadaly centrální úřady, školy a kultura. **Pokračování na straně 20**

Příběh opravdového estébáka

Dokončení ze strany 19

Mácha je bdělý, sleduje rozhlas a pravidelně odeberá tisk, *Rudé právo*, *Světové rozhledy*, *Tvorbu*, *Za trvalý mír a Lidovou demokracii*. „Patřil jsem k propagátorům co nejvyššího vzdělání našich orgánů. Jasně jsem tvrdil, že kluk se čtyřmi měšťankami nemá naději v boji s nepřítelem, který má doktorát nebo studoval teologii.“

Mácha ale nemyslí jen na sebe. K „lepšimu živobytí“ dopomůže své nejmladší sestře Janě, pracující v té době v dobříšském řeznictví, a vytáhne ji do Prahy. Mácha a jeho nastávající manželka se za ni přimluví u kpt. Miroslava Picha-Tůmy a po získání řady doporučení je Jana Máchová v srpnu 1949 přijata do řad SNB. V roce 1954 se provdá za kolegu z StB ppor. Oldřicha Janečka ze 3. správy MV.

Sám Mácha poznává a rok mladší soudruhu Věru Šarochovou, inteligentní černovlasou ženu, která pochází z kutnohorské komunistické rodiny a pracuje jako jako referentka v kancelářích Státní bezpečnosti. Po krátké známosti ji požádá o ruku – a 6. listopadu 1948 proběhne v Kutné Hoře svatba.

Nesmlouvavá šifrantka

Když se Věry Máchové v jednom dotazníku z 50. let soudruzi nadřízení zeptají, jaké vlastnosti musí mít člen StB, odpoví bez váhání: „Politicky vyspělý a spolehlivý, oproštěný od buržoazních předsudků, mající na zřeteli stranu a nevyhýbající se práci pro ni.“ Máchová se takové práci nevyhýbá a její kariéra je přímočaře vzestupná. V roce 1952 je zařazena na 2. oddělení II. sektoru jako zástupce velitele referátu „na pátracím problému“. Tehdy zpracovávala strany Národní fronty, a jak píše v hodnocení její nadřízený: „Její zprávy dáváme za vzor i jiným referátům.“ Máchová je následně povyšována až do hodnosti kapitána. A působí ve zvláštní správě MV nejdříve ve funkci luštitelky a později náčelnice vnitřního oddělení. Absoluuje další důkladné kurzy kryptologie. V roce 1959 dokončila Věra Máchová při zaměstnání studia Právnické fakulty UK. V té době se ale zhoršuje její psychický stav. Projevuje se u ní stále častější nervová labilita a deprese. Náčelník zvláštní správy MV pplk. Padrůnek o Máchové 17. listopadu 1960 napíše: „V jedné z lidí je nesnášenlivá, až hysterická. Chybí u ní minimum snahy po normálním lidském porozumění. V tomto směru působí dojmem nenormalnosti.“

Ve čtvrtém týdnu jsem viděl, že není možné rozumným způsobem Toufara vyslyšet, a proto jsem přikročil k ostřejší formě výslechu.

dobové vyjádření
Ladislava Máchy

Hlubokou ránu v ní zanechá pražské jaro 1968 a obrodný proces v rámci KSČ. Do práce již ze zdravotních důvodů nenastoupí a ministr vnitra ji 6. dubna 1971 propustí ze služebního poměru. Manželství Máchových zůstalo bezdětné.

Vyfacoval prostitutku

Vratme se však k jejímu manželovi. Kolega z StB Bohumil Košář viděl Máchu v roce 1951 přikřít: „Svým charakterovým založením a celou svojí povahou se rozhodně nehodil a nehodí na orgána, který má provádět výslechy, neboť Mácha nedostatků, které má, snaží se prosadit vždy takovým způsobem a tam, kde nestačí zkušenost a politické uvědomění, sahá při výslechu k násilí. O tom jsem se osobně přesvědčil, když jsme spolu prováděli před IX. sjezdem KSČ v 1949 realizaci a výslech jedné osoby. Jednalo se o ženu, kde Mácha doslova z ní vyfacoval výpověď, která byla od A až do Z vymyšlená a vykombinována podle otázek, které této ženě Mácha kladl. Po prošetření celého případu se zjistilo, že nejde o žádnou špiónku ze Západu, ale o obyčejnou prostitutku, která přijela do Prahy.“

Máchův výstup do „vyšších pater“ se koná na konci listopadu 1949, kdy jej do své kanceláře zavolá „tehdejší velitel StB Závodský a sdělil mi, že mě zprostu-

Ladislav Mácha (* 1923) jako partyzán po skončení války (druhý zprava)

Oficiální policejní portrét z 60. let

Bývalý vyšetřovatel faráře Toufara byl v roce 1999 odsouzen ke dvěma letům vězení

Oficiální portréty příslušníků SNB Věry a Ladislava Máchových

je funkce náčelníka 2. oddělení a že budu dělat instruktáž. Jmenoval mě velitelem skupiny a nechal zcela volnou ruku ve výběru vhodných členů-příslušníků.“

Instruktažní skupinu tvoří velitel Mácha a šest členů. Většinou je kolem pětadvaceti let. Touží po kariéře, jsou naplněni pracovním elánem a energií, bez zábrán a s přesvědčením, že všechno, co povede k určenému cíli, je dovoleno.

Máchova hvězdná chvíle má přijít na konci ledna 1950 ve chvíli, kdy je jeho instruktážní skupina velitelem Závodským pověřena nečekaným úkolem. Co nejrychleji mají „realizovat“, tedy vyšetřit zákulní číhoštského případu a uvést do vesnického faráře Josefa Toufara z podvodného jednání. „Po obdržení příkazu jsme odjeli do Valdic“, vypovídal v roce 1951 estébák Hrabina. „Ještě než jsme odjeli, bylo nám Máchou sděleno, že se jedná o neobyčejně závažný politický případ, na kterém má zájem jak MNB, tak ÚV KSČ, a dokonce nám řekl, že tam jedeme z příkazu s. prezidenta Gottwalda. Byli jsme si vědomi, jaký úkol nás čeká. Mácha však dle mého názoru viděl v celém tomto případě svoji možnost pro osobní cíle, pro svoji kariéru. Toto se projevovalo tak, že začal provádět vyslyšovací metody takové, které odporují všem požadavkům šetření.“

Později Mácha pro své brutální metody ve věci „Toufar“ hledá opodstatnění. Odvolával se obligátně na příkazy a tlak shora: „Když ani po druhém týdnu vyšetřování nic se nemohli vykápat v případě Toufara výsledkem vyšetřování, bylo mi řečeno, že nám to trvá moc dlouho a že soudruh prezident Gottwald říká, že se s tím nějak sereme. Ve čtvrtém týdnu jsem viděl, že není možné rozumným způsobem Toufara vyslyšet, a proto jsem přikročil já, s. Němec a s. Řezníček k ostřejší formě výslechu.“

Estébák Josef Zikmund v roce 1951 prohlásí: „Každý ze skupiny, tedy i já, jsme několikrát ze začátku Toufara uhodili. Když jsme viděli, že Mácha se stává nepřičetným a Toufara úplně sadisticky týrá, Máchu jsme krotili. Máchova odpověď byla, že soudruh Stalin říká, že třídní nepřítel se musí zničit a že my jsme sraabáci.“ Když ve valdické cele uvidí estébák Košář zmláceného číhoštského kněze, nepochybuje o původci: „Toufar byl v hrozném stavu. Celé jeho tělo bylo od chodidel až přes stehna, záda, ramena a ruce

samá podlitina od bití, které dostal od soudruha Máchy.“

Josef Toufar umírá ve Státním sanatoriu v Praze v den druhého výročí vítězného puče. Mácha se o převozu do nemocnice dozvídá ve svém bytě z telefonátu od rozčileného nadřízeného Čecha; rychle se oblékne a jede ze svého bytu do nemocnice v Legerově ulici. „Přijel do nemocnice, kde pobíhal jako šílený a měl hrůzu z toho, že Toufar zemře,“ popsala později estébáčka Kantorová Máchovu nervozitu na chodbě sanatoria. Tušil, že bude zle, neboť umlácený Josef Toufar nemůže vystoupit v připravovaném inscenovaném politickém procesu. Mácha se pak bude vehementně vymlouvat, svalovat vinu na ostatní a „vysvětlovat“, že za vše mohli nadřízení a jejich rozkazy. A že Toufarovo tělo bylo tak zohavené proto, že farář páchal ve Valdicích sebevraždu, rozbíhal se proti zdi a vyskakoval z pater.

Mácha ve své funkci selhal a teď se řeší, jak jej za tento „zbrklý čin“ potrestat. Ppor. Kalinský z MNB píše do hodnocení, že soudruh Mácha přímo narušil jejich plány v boji proti katolické církvi a Vatikánu. A současně si uvědomuje, že je třeba Máchu podržet a jeho selhání nevyvášet z vnitra: „Je třeba podotknout, že kdyby se o Máchově činu dozvěděli nepřátelé našeho lid. dem. zřízení, použili by jej k pomlouvačné kampani vůči bezpečnostním orgánům lid. dem. států včetně SSSR.“

Podporučík Mácha byl nakonec „za trest“ přidělen do kádrového a školského odboru MV. Působí na katedře StB při škole SNB v Liběchovicích. Jeho měsíční plat se v té době pohyboval kolem 5000 korun. Mácha pedagog a školitel budoucích příslušníků StB se na novém místě našel. Dne 1. listopadu 1960 se stává kapitánem. A při zaměstnání Mácha stihl vystudovat jedenáctiletou s maturitou a v roce 1962 právnickou fakultu.

Inspekce ministra vnitra vyšetřovala Máchu ve věci faráře Toufara poprvé v letech 1951 a 1952. Mácha je dotčený a zuří, že se případ znovu vytahuje. Za Máchou však stojí někdo mocný, neboť propuštěn ze služeb není, přestože podporučík Kalinský z vyšetřovacího oddělení kádrového odboru MNB sepíše zprávu o vyšetření, ve které jasně konstatuje: „Po důkladném prostudování bylo zjištěno, že Ladislav Mácha, který dal příkaz k použití fyzického násilí a sám hrubého fyzického násilí vůči Toufarovi použil

a hrubým přímo sadistickým způsobem Toufara týral. /.../ Mácha po několika hodinách se vrátil z cely s Němcem, naprosto vyčerpan a po odpočinku večer šel společně s Němcem na Toufara znovu.“

Stranické prošetřování: vyhazov

Šok však pro Máchu znamená 5. říjen 1963, kdy je zproštěn výkonu služby a od 5. ledna 1964 propuštěn ze služeb MV. Důvod? Používání nezákonných metod. „V období kultu osobnosti se z přílišné horlivosti dopustil porušení socialistické zákonnosti. Z toho důvodu byl z MV propuštěn.“ V roce 1963 je totiž číhoštský případ znovu stranicky prošetřován, tentokrát mimořádnou komisí MV a následně i kontrolní a revizní komisí ÚV KSČ.

JUDr. Mácha stále nemůže pochopit, že takového potupného vyhazovu a zraedy se mu dostalo za věrné služby straně a bezpečnosti. Nerozumí ani tomu, proč je proti němu zavedeno disciplinární řízení. Nařiká a píše: „Já a moje manželka jsme předmětem nové persekuce. Není možno žít tak, aby byl člověk celý život persekovan.“ A jak tato „persekuce“ ve skutečnosti vypadá? Máchovi je po propuštění nabídnuto několik výhodných zaměstnání. Nastupuje jako právník v podniku zahraničního obchodu Pragoexport, ale tam nevydrží dlouho a přechází do Strojexportu. A konečně od roku 1966 zakotví na ministerstvu lesního a vodního hospodářství jako odborný referent v odboru kontroly.

Dne 12. května 1968 publikuje novinář Jiří Brabec v deníku *Lidová demokracie* první ze svých investigativních reportáží s titulkem *Jak a proč zemřel farář Josef Toufar*. Po osmnácti letech estébáckého zatajení stop jako první demaskuje politické pozadí číhoštského případu, popíše umírání a smrt P. Toufara a vypátrá na ministerstvu vodního a lesního hospodářství soudruha Máchu. Pomůže mu přitom náhoda. Jeden z estébáků mu prozradil, že v padesátém roce slyšel, jak někdo ze soudruhů kolegů prohlásil: „Má básnické jméno, ale faráře umlátí jako nic, takovej frajer s knirkem, je to prostě hajzl.“

Vyšetřování případu začala vyšší vojenská prokuratura. Žádost o prošetření smrti Josefa Toufara podali jeho neteř a synovec Marie Pospíšilová a Bohuslav Toufar. Dne 7. června 1968 zahájil vojenský prokurátor trestní stíhání JUDr. Ladislava Máchy pro podezření z trestného činu vraždy. Mácha byl následující den,

v sobotu po 20. hodině zatčen a vzat do vazby. O pár dní později podává Máchova manželka, kapitánka StB JUDr. Věra Máchová, generální prokuratuře stížnost na reportéry *Lidové demokracie*.

Mácha byl několikrát vyslechnut. Stále nehorázně tvrdil, že jej takové obvinění „uráží, protože kdo jiný než já už by měl zájem na tom, aby úchylný duchovní, který provedl provokaci s křížkem, stál před soudem“. Za vrchol Máchova výsměchu lze považovat jeho popis surového mlácení: „Když jsme s Němcem a Řezníčkem přišli do cely, řekl jsem Toufarovi, že je nám to nemile, že na něm musíme provést exekuci, protože na nás tlačí čas. Toufar se nezpěčoval, na lavici doprostřed cely si lehl, břichem dolů, boty si zul napřed sám. My tři jsme jej střídavě mlátili, takže exekuce byla hotova během sedmi minut, protože Toufar potom prohlásil, že nám to rád vysvětlí. Posadil se na lavici a vše nám začal vysvětlovat.“ Dne 24. června 1968 je Ladislav Mácha na podnět Jaromíra Skopala, hlavního vojenského prokurátora v Praze, propuštěn z ruzyňské vazby a trestně stíhán na svobodu.

V období kultu osobnosti se z přílišné horlivosti dopustil porušení socialistické zákonnosti. Z toho důvodu byl z MV propuštěn.

hodnocení L. Máchy

„Vyšší vojenská prokuratura v Táboře soustředila během letních měsíců roku 1968 dostatek vypovídajícího materiálu a vyslechla na osmdesát svědků. Její dokazování však výrazně narušila sovětská okupace. Nakonec došla k závěru, že Máchovy trestné činy jsou promlčeny. JUDr. Mácha od podzimu 1968 znovu mění zaměstnání a přechází jako podnikový právník na Obvodní podnik bytového hospodářství v Praze 6. Je vyloučen z KSČ. Ve své důkladnosti pečlivě shromažďuje veškeré novinové zmínky o sobě. A bude tak činit i po roce 1989, kdy pravidelně dojíždí tramvají na Mariánské náměstí, kde v čítárně Městské knihovny prochází denní tisk a hledá články týkající se jeho osoby.“

V roce 1994 se případem začal zabývat Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Mácha nakonec stanul před senátem Obvodního soudu Praha 6 při hlavním líčení 23. listopadu 1998. Ten uznal obžalovaného vinným ze spáchání několika trestných činů a vyměřil mu trest v trvání pěti let nepodmíněně. Mácha se proti tomuto verdiktu odvolal a Městský soud v Praze potvrdil závěr obvodního soudu, snížil mu však trest odnětí svobody na dva roky nepodmíněně. Z vymyšlených zdravotních důvodů však obžalovaný odmítl nastoupit výkon trestu a skrýval se. Nakonec byl v lednu 2002 zatčen a eskortován do ruzyňské věznice. Po uplynutí poloviny trestu byl z věznice podmínečně propuštěn.

Raději na sluníčku

Na podzim 1998 jsem Ladislava Máchu několikrát doprovázel od soudní budovy. Překvapivě mne neodehnal. A tak jsem s ním procházel dejvickými ulicemi, on už se přestal teatrálně šourat, normálně šel a bylo vidět, jak mu francouzské hole při chůzi překáží. Teď už nepotřeboval vzbuzovat soucit ani předstírat vleklé zdravotní potíže. Pokládal jsem mu různé otázky. Na dnešní společnost i na jeho život a on krátce odpoval nebo mlčel. Ale neodháněl mě. Při posledním společném cestě Dejvicemi, v listopadu 1998, těsně než nastoupil do tramvaje, jsem se Ladislava Máchy zeptal, zda něčeho v životě lituje. On se na chvíli zarazil a povídá: „Jo. Možná toho, že jsem se nestal lesníkem jako otec.“ – „Proč?“ – „Byl bych býval na čerstvém vzduchu, na sluníčku, a ne v uzavřených kancelářích, ve kterých jsem celý život pracoval.“ Naivně jsem ještě položil otázku, zda by se zachoval stejně jako v roce padesát. Už nastupoval do tramvaje, otočil se a s veselým odpověděl: „Ne!“ Jenže spíš než smrt Josefa Toufara měl na mysli to, že by si už nenechal zkazit kariéru.